

**Rechtspositie en veiligheid
van jongeren in
Behandelcentrum Woodbrookers**

Locatierapport

Samenvatting

De Inspectie Jeugdzorg voert haar stapsgewijs toezicht uit bij alle instellingen voor gesloten jeugdzorg, maar niet bij alle locaties van deze instellingen. Omdat sommige instellingen meerdere locaties hebben die een behoorlijke omvang hebben, wil de inspectie wel zicht krijgen of houden op deze locaties en weten hoe het is gesteld met de rechtspositie van de jongeren en de veiligheid binnen de locatie.

De inspectie vindt de rechtspositie zo belangrijk omdat de jongeren die in de gesloten jeugdzorg verblijven tegen hun wil in hun rechten kunnen worden beperkt. Omdat het gaat om jongeren die een risico kunnen vormen voor zichzelf en/of voor anderen is ook de veiligheid van groot belang.

In dit rapport geeft de Inspectie Jeugdzorg antwoord op de vraag in hoeverre de onderzochte locatie de rechtspositie en de veiligheid van de jongeren in beleid en praktijk voldoende heeft geregeld.

De inspectie is van oordeel dat de instellingen voor gesloten jeugdzorg op operationeel niveau dienen te functioneren. 'Operationeel' wil zeggen dat de medewerkers in de locatie het beleid kennen en er in de praktijk naar handelen.

Het eindoordeel van de Inspectie Jeugdzorg luidt dat Behandelcentrum Woodbrookers de rechtspositie en de veiligheid van jongeren *voldoende* heeft geregeld. De locatie scoort op 9 van de 10 indicatoren 'operationeel' en voldoet daarmee aan de verwachtingen van de inspectie.

De locatie komt goed uit het onderzoek wat betreft de volgende punten:

- Begeleiding en toezicht
- Risicotaxatie verlof
- Toegang vertrouwenspersoon/ klachtregeling

Aandacht van de locatie is vooral nodig voor het volgende punt:

- Vrijheidsbeperkende maatregelen

De inspectie doet de volgende aanbeveling aan Behandelcentrum Woodbrookers:

- Zorg ervoor dat vrijheidsbeperkende maatregelen kindspecifiek worden ingezet en in het behandelplan worden verantwoord.

Aandachtspunt: de inspectie verwacht dat de instelling zorgt voor een goede toegankelijkheid van de vertrouwenspersoon.

Inhoudsopgave

Samenvatting	3
Hoofdstuk 1 Inleiding.....	7
Hoofdstuk 2 Rechtspositie en veiligheid jongeren in Behandelcentrum Woodbrookers	9
Hoofdstuk 3 Eindoordeel en aanbeveling	13
Bijlage 1 Beoordelingskader	15

Hoofdstuk 1 Inleiding

De Inspectie Jeugdzorg voert haar stapsgewijs toezicht uit bij alle instellingen voor gesloten jeugdzorg, maar niet bij alle locaties van deze instellingen. Omdat sommige instellingen meerdere locaties hebben die een behoorlijke omvang hebben, wil de inspectie wel zicht krijgen of houden op deze locaties en weten hoe het is gesteld met de rechtspositie van de jongeren en de veiligheid binnen de locatie.

De inspectie vindt de rechtspositie zo belangrijk omdat de jongeren die in de gesloten jeugdzorg verblijven tegen hun wil in hun rechten kunnen worden beperkt. Omdat het gaat om jongeren die een risico kunnen vormen voor zichzelf en/of voor anderen is ook de veiligheid van groot belang.

Dit toezicht is uitgevoerd bij de afdeling gesloten jeugdzorg Woodbrookers te Korteheemmen. Woodbrookers is een besloten en half open behandelvoorziening in Friesland voor jongens en meisjes van 12 – 18 jaar met een meervoudige gedrags- of psychiatrische problematiek. Het is een zelfstandige stichting, bestuurd door Jeugdhulp Friesland en Het Poortje Jeugdinrichtingen in Groningen. Het behandelcentrum is vanaf februari 2010 operationeel en is specifiek bedoeld voor Friese jongeren die anders buiten de provincie Friesland jeugdzorg zouden ontvangen of met een te complexe problematiek in andere jeugdvoorzieningen in Friesland zouden verblijven. Bij de behandeling en begeleiding van de jongeren werkt Woodbrookers samen met Jeugdhulp Friesland en Het Poortje Jeugdinrichtingen. Woodbrookers omvat 64 behandelplaatsen. 24 plaatsen (drie groepen) betreffen gesloten jeugdzorg en zijn ingebracht vanuit Wilster Intensieve Jeugdzorg (onderdeel van Het Poortje Jeugdinrichtingen) in Groningen. Het Poortje Jeugdinrichtingen is dan ook intensief betrokken bij Woodbrookers.

De inspectie heeft Het Poortje, locatie Wilster in 2009 onderzocht¹ en beperkte daarom het toezicht bij Woodbrookers tot een onderzoek naar de praktijk op de meest basale indicatoren. Het beleid van Het Poortje locatie Wilster voor de gesloten jeugdzorg, is in 2009 door de inspectie getoetst bij het onderzoek naar de rechtspositie van jongeren. Dit beleid heeft de inspectie als voldoende beoordeeld.

Het onderzoek is uitgevoerd op 18 april 2011 door twee inspecteurs en een ondersteunend inspecteur en bevatte de volgende onderdelen:

- rondleiding over de locatie;
- interview met twee jongeren;
- interview met twee pedagogisch medewerkers;
- analyse cliëntendossiers;
- interview met twee gedragswetenschappers en de manager algemene zaken.

De inspectie heeft de resultaten van het onderzoek teruggekoppeld aan de locatiedirectie.

¹ Augustus 2009, Inspectie Jeugdzorg, Instellingsrapport: De rechtspositie van jongeren in Stichting het Poortje Jeugdinrichtingen. Locatie Wilster, Stap 1 van het stapsgewijs toezicht op basis van het Kwaliteitskader Gesloten Jeugdzorg.

In dit rapport geeft de Inspectie Jeugdzorg antwoord op de vraag in hoeverre de locatie Woodbrookers de rechtspositie en de veiligheid van de jongeren in beleid en praktijk voldoende heeft geregeld.

De inspectie is van oordeel dat de instellingen voor gesloten jeugdzorg op operationeel niveau dienen te functioneren. 'Operationeel' wil zeggen dat de medewerkers in de locatie het beleid kennen en er in de praktijk naar handelen.

De inspectie vraagt de instelling of het concept rapport feitelijke onjuistheden bevat. Na verwerking van de feitelijke onjuistheden stelt de inspectie de rapportage vast. In het vastgestelde rapport neemt de inspectie de aanbevelingen aan de instelling / locatie op.

Als de inspectie de rapportage heeft vastgesteld, biedt zij deze aan aan de staatssecretaris van Volksgezondheid, Welzijn en Sport en aan de instelling en locatie zelf. De inspectie plaatst het vastgestelde rapport op haar website.

Leeswijzer

In *hoofdstuk 2* staan de oordelen van de Inspectie Jeugdzorg per indicator. Waar nodig is een oordeel toegelicht.

In *hoofdstuk 3* staan het eindoordeel van de Inspectie Jeugdzorg en de aanbeveling aan de instelling en de locatie.

In *bijlage 1* staat het beoordelingskader van het toezicht.

Hoofdstuk 2 Rechtspositie en veiligheid jongeren in Behandelcentrum Woodbrookers

Dit hoofdstuk is gewijd aan de bevindingen van het toezicht. Deze staan in een tabel met indicatoren. Daarna volgt een toelichting op het oordeel.

De scores per indicator zijn weergegeven in een driepuntsschaal. Deze scores houden in:

- afwezig: er is geen beleid of het aanwezige beleid is zo onvolledig, onduidelijk of inadequaar dat het beleid de medewerkers van de instelling geen informatie geeft die hen kan leiden;
- aanwezig: er is volledig, duidelijk en adequaat beleid, dat de medewerkers van de instelling voldoende informatie geeft die hen kan leiden;
- operationeel: het beleid is aanwezig én de medewerkers in de instelling kennen het beleid en handelen ernaar.

De inspectie verwacht voor elke indicator een score operationeel. In bijlage 1 staat per indicator een omschrijving van de score operationeel.

Scores per indicator

 criterium De instelling heeft de rechtspositie en de veiligheid van jongeren voldoende geregeld	Afwezig	Aanwezig	Operationeel
Indicatoren			
<i>Vrijheidsbeperkende maatregelen:</i>			
Welke vrijheidsbeperkende maatregelen mogen worden toegepast			✓
Wanneer vrijheidsbeperkende maatregelen mogen worden toegepast			✓
Wie vrijheidsbeperkende maatregelen mogen toepassen			✓
Hoe medewerkers bij toepassing vrijheidsbeperkende maatregelen dienen te handelen			✓
Instemming gedragswetenschapper bij toepassing vrijheidsbeperkende maatregelen			✓
Toepassing vrijheidsbeperkende maatregelen specifiek per jongere		✓	
Toepassing vrijheidsbeperkende maatregelen door getrainde en geïnstrueerde medewerkers			✓
<i>Begeleiding en toezicht: inhoud en wanneer</i>			✓
<i>Risicotaxatie verlof en buitenactiviteiten structureel mbv instrument</i>			✓
<i>Toegang tot vertrouwenspersoon/ klachtregeling</i>			✓

Toelichting

Vrijheidsbeperkende maatregelen

Bij het plaatsingsgesprek bespreekt de behandelcoördinator de vrijheidsbeperkende maatregelen met de jongere, de ouders en voogd. Van het plaatsingsgesprek wordt een verslag gemaakt. Een bijlage met een overzicht van de vrijheidsbeperkende maatregelen die mogen worden toegepast in de gesloten jeugdzorg maakt daar deel van uit. De jongeren en hun ouders ondertekenen deze bijlage. De eerste 6 weken na opname gelden bij het Behandelcentrum Woodbrookers als observatieperiode. In deze periode staan alle vrijheidsbeperkende maatregelen in het maatregelen overzicht aangekruist. De behandelcoördinator geeft hiervoor bij iedere plaatsing standaard toestemming. Na zes weken en vervolgens iedere 12 weken vindt een behandelplanbespreking plaats. In dat overleg stelt de behandelcoördinator vast of er vrijheidsbeperkende maatregelen van de lijst af kunnen.

De maatregelen die worden genoemd in de bijlage bij de behandelplannen van de jongeren zijn onvoldoende afgestemd op de individuele jongere en om die reden beoordeelt de inspectie deze indicator als niet operationeel. Bij de start worden alle maatregelen aangekruist, maar ook na de observatieperiode blijft een aantal maatregelen standaard bij alle jongeren in de bijlage staan gedurende het hele behandeltraject. Het betreft de maatregelen vastpakken en vasthouden, fouilleren, kamercontrole en urinecontrole. Voor de maatregelen fouilleren, kamercontrole en urinecontrole maakt het Behandelcentrum Woodbrookers in de behandelplannen na de observatieperiode onderscheid in de onderverdeling: standaard, op indicatie of steekproefsgewijs. Ook wanneer de toepassing van deze maatregelen in het kader van de behandeling van de jongere onwenselijk is, zijn de maatregelen opgenomen in de bijlage. De behandelcoördinator beschrijft in dat geval wel in het behandelplan onder het kopje preventie dat het waar mogelijk vermeden moet worden om deze maatregel in te zetten. Behandelcentrum Woodbrookers geeft als motivatie voor deze werkwijze dat zij naar de jongeren toe zo transparant mogelijk wil zijn over de mogelijkheid dat de maatregelen vanuit het wettelijke kader gesloten jeugdzorg mogen worden toegepast. De jongeren geven aan dat zij denken dat alle maatregelen bij iedereen mogen worden toegepast. Ze weten wel dat het bij de één altijd mag en bij de ander alleen steekproefsgewijs gebeurt.

Uit de interviews en de dossiers blijkt dat de medewerkers de vrijheidsbeperkende maatregelen kennen die in de gesloten jeugdzorg mogen worden toegepast. Ze weten ook wanneer en hoe ze de maatregelen moeten toepassen. Pedagogisch medewerkers, beveiligingsmedewerkers en leerkrachten hebben een training fysieke weerbaarheid van vier dagen doorlopen en hebben twee maal per jaar een herhalings training van een dag. De pedagogisch medewerkers van de behandelgroepen waar jongeren zonder gesloten machtiging verblijven, ondergaan dezelfde trainingen. Zij vallen bij ziekte of vakantie in op de groepen voor gesloten jeugdzorg. Voor de leerkrachten geldt dat zij in principe alleen een korte time-out toepassen. Wanneer de inzet van andere vrijheidsbeperkende maatregelen nodig is, schakelen zij groepsleiders in.

Na de toepassing van een vrijheidsbeperkende maatregel vult de pedagogisch medewerker een registratieformulier in en verstuurt dit aan de behandelcoördinator en de manager algemene zaken. De afdelingsmanager bespreekt het voorval na met de jongere. De pedagogisch medewerkers evalueren iedere inzet van vastpakken en vasthouden met elkaar, eventueel in bijzijn van de afdelingsmanager.

Begeleiding en toezicht

Vanuit hun kantoor hebben pedagogisch medewerkers zicht op een deel van de groepsruimte waar de jongeren verblijven. Een groep bestaat uit maximaal acht jongeren, zowel meisjes als jongens. Er wordt in principe met twee pedagogisch medewerkers op een groep gewerkt. Er is altijd minimaal één pedagogisch medewerker bij de jongeren. De pedagogisch medewerkers zijn zich er van bewust dat zicht op de jongeren van groot belang is voor de algemene veiligheid in de groep maar ook voor het specifieke gevoel van veiligheid van de jongeren en voor de sfeer.

De pedagogisch medewerkers begeleiden de jongeren naar school. De gedragswetenschappers en de manager algemene zaken komen meerdere keren per dag op de groepen en geven feedback aan medewerkers over de wijze waarop toezicht op de jongeren wordt uitgevoerd. De directeur algemene zaken of de directeur behandelzaken bezoeken de leefgroepen minimaal eens per dag. 's Nachts zijn jongeren op hun kamer met de deur op slot. Via een intercom kunnen ze communiceren met de twee aanwezige portiers. Per vier groepen is in de nacht één pedagogisch medewerker in dienst waar de portiers een beroep op kunnen doen.

Risicotaxatie verlof

Een onderdeel van het behandelplan is de risicoanalyse. Deze is vooral gericht op afwegingen met betrekking tot verlof. De risicoanalyse onderscheidt 16 risico's waaronder bijvoorbeeld: weglopen, verslaving, beïnvloedbaarheid, agressie, crimineel gedrag of loverboy circuit. Per risico kruist de behandelcoördinator aan of het risico laag, midden of hoog is. De afwegingen van de behandelcoördinator zijn niet per risico zichtbaar. Wel is er een algemene afweging waarin de behandelcoördinator motiveert waarom bepaalde risico's hoog zijn en welke maatregelen nodig zijn om deze risico's te verkleinen. Wanneer op vijf of meer risico's hoog is gescoord legt de behandelcoördinator de beslissing over het toekennen van verlof voor aan de directeur behandelzaken. De risicoanalyse is in iedere behandelbespreking onderwerp van gesprek. Indien er op basis van nieuwe informatie een wijziging in het verloftraject plaatsvindt, worden de onderdelen risicoanalyse en verlof tussentijds bijgesteld.

In een verlofcontract staan voorwaarden en afspraken voor verlof. De jongeren, het netwerk en de mentor (gedelegeerd door de behandelcoördinator) ondertekenen dit contract. De jongere maakt voorafgaand aan het verlof met zijn/haar netwerk een verlofplan over de invulling van het verlof en bespreekt dit met de mentor. De manager algemene zaken ondertekent de verlofopdracht. Na ieder verlof schrijft de jongere een evaluatie en heeft de ambulant gezinsbegeleider contact met het verlofadres.

Toegang tot de vertrouwenspersoon/klachtenregeling

Eens per maand bezoekt de vertrouwenspersoon van Zorgbelang de leefgroepen. Jongeren kunnen de vertrouwenspersoon tussentijds ook bellen. De jongeren kennen de vertrouwenspersoon en weten hoe ze die kunnen bereiken. Ze zijn echter in de veronderstelling dat die ongeveer eens per drie maanden op de groep komt en zeggen er maar weinig gebruik van te maken. Uit interviews met medewerkers is duidelijk geworden dat jongeren de vertrouwenspersoon soms mislopen omdat jongeren nog al eens individuele activiteiten buiten de leefgroep volgen op het moment dat de vertrouwenspersoon op de groep is.

De inspectie heeft de instelling als aandachtspunt meegegeven dat de frequentie en tijdstippen van het bezoek van de vertrouwenspersoon er toe kunnen leiden dat jongeren de vertrouwenspersoon maar weinig zien. Hierdoor is de vertrouwenspersoon voor de jongeren minder toegankelijk dan wenselijk is.

Jongeren weten dat ze een klacht in kunnen dienen en doen dat ook. Formulieren zijn vrij beschikbaar op de leefgroepen. Medewerkers moedigen jongeren aan een klachtenformulier in te vullen wanneer zij het ergens niet mee eens zijn. Waar nodig helpen ze de jongeren bij het invullen van het formulier. Sinds februari 2011 heeft Behandelcentrum Woodbrookers een eigen onafhankelijke klachtencommissie. Voorheen gingen de klachten naar de klachtencommissie van Wilster. Wanneer het mogelijk is, vindt een bemiddelingsgesprek plaats tussen klager, een lid van de klachtencommissie en de manager algemene zaken. Voor de jongeren is duidelijk dat ze niet hoeven in te stemmen met een bemiddelingsgesprek.

Hoofdstuk 3 Eindoordeel en aanbeveling

In dit hoofdstuk oordeelt de Inspectie Jeugdzorg in hoeverre de locatie de rechtspositie en de veiligheid van jongeren voldoende heeft geregeld.

Het eindoordeel van de inspectie luidt dat Behandelcentrum Woodbrookers de rechtspositie en de veiligheid van jongeren voldoende heeft geregeld.

De instelling scoort 9 van de 10 indicatoren 'operationeel' en voldoet daarmee **voldoende** aan de verwachtingen van de inspectie.

Behandelcentrum Woodbrookers komt goed uit het onderzoek wat betreft de volgende punten:

- Begeleiding en toezicht
- Risicotaxatie verlof
- Toegang vertrouwenspersoon/ klachtregeling

Aandacht van Behandelcentrum Woodbrookers is vooral nodig voor de volgende onderwerpen:

- Vrijheidsbeperkende maatregelen

De maatregelen die genoemd worden in de behandelplannen zijn onvoldoende afgestemd op de problematiek van de individuele jongere en kunnen ook worden ingezet wanneer het gedrag van de jongere daar geen aanleiding toe geeft.

Aanbeveling

- Zorg ervoor dat vrijheidsbeperkende maatregelen kindspecifiek worden ingezet en in het behandelplan worden verantwoord.

Aandachtspunt:

- De frequentie en tijdstippen van het bezoek van de vertrouwenspersoon kunnen er toe leiden dat jongeren de vertrouwenspersoon maar weinig zien. De inspectie verwacht dat de instelling zorgt voor een goede toegankelijkheid van de vertrouwenspersoon.

Bijlage 1 Beoordelingskader

Heeft de instelling de rechtpositie en de veiligheid van jongeren in de praktijk voldoende geregeld?

<i>Indicator</i>	<i>Operationeel</i>
Vrijheidsbeperkende maatregelen: welke	De medewerkers weten welke maatregelen mogen worden toegepast en handelen overeenkomstig.
Vrijheidsbeperkende maatregelen: wanneer	Medewerkers weten wanneer de maatregelen mogen worden toegepast en handelen overeenkomstig.
Vrijheidsbeperkende maatregelen: wie	Medewerkers weten wie de maatregelen mag toepassen en handelen overeenkomstig.
Vrijheidsbeperkende maatregelen: hoe	Medewerkers weten hoe (volgens welke procedures) zij dienen te handelen bij maatregelen en noodsituaties en handelen overeenkomstig.
Vrijheidsbeperkende maatregelen: instemming gedragswetenschapper	Medewerkers weten dat de instemming van de gedragswetenschapper nodig is en hoe en in welke vorm deze verkregen moet worden. Zij passen geen maatregelen toe zonder deze instemming.
Vrijheidsbeperkende maatregelen: maatregelen specifiek per jongere	De gedragswetenschapper zorgt ervoor dat hij steeds betrokken is bij beoordeling en instemming. Medewerkers weten dat ieder behandelplan specifieke maatregelen benoemt. Zij noemen per behandelplan specifieke maatregelen en passen alleen deze maatregelen toe wanneer er maatregelen nodig zijn. Zij informeren de jongeren hierover.
Vrijheidsbeperkende maatregelen: Training en instructie	<ol style="list-style-type: none"> 1. Voorkomen: Medewerkers weten hoe zij moeten werken aan het voorkómen van incidenten en handelen daarnaar 2. Toepassen: Medewerkers zijn getraind en geïnstrueerd in het toepassen van maatregelen. 3. Nazorg: Medewerkers weten dat en welke nazorg zij bij incidenten moeten geven en handelen daarnaar.
Begeleiding en toezicht: inhoud en wanneer	Medewerkers weten wat begeleiding en toezicht inhoudt en wanneer er begeleiding en toezicht is en handelen daarnaar.
Risicotaxatie	Medewerkers taxeren de risico's rond verlov en buitenactiviteiten. Zij doen dat structureel met behulp van een instrument.
Toegang tot klachtregeling/ vertrouwenspersoon	Medewerkers weten dat en hoe jongeren rechtstreeks toegang hebben tot de klachtencommissie en de vertrouwenspersoon, informeren de jongeren hierover zo nodig en stellen hen hiertoe in staat.